

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Radomiu jako Centrum Aktywności Lokalnej

Przemiany społeczno - gospodarcze, które od kilkunastu już lat przetaczają się przez nasz kraj niosą wiele negatywnych konsekwencji dla znacznej części Polaków. Coraz większa ich liczba nie potrafi odnaleźć się w nowej rzeczywistości i samodzielnie poradzić sobie z codziennymi trudnościami i zaspakajaniem podstawowych potrzeb. Problemów tych często nie da się rozwiązać wyłącznie przy pomocy świadczeń o charakterze materialnym, dlatego też wzrasta zapotrzebowanie na nowe formy pomocy, nowy rodzaj usług. Pracownicy socjalni jako podstawowe ogniwo wspomagające potrzebujących, winni temu wyzwaniu stawić czoła. Podstawą ich działań musi stać się wspieranie i wzmacnianie nie tylko osób i rodzin (klientów), ale również grup i społeczności lokalnych. Winno to odbywać się w myśl zasady - "pomóż mu, aby sam sobie pomógł", która wskazuje, że każdy człowiek jest istotą odpowiedzialną, wyposażoną w niezbywalne prawo do samostanowienia o sobie i swoim losie. Współczesna pomoc społeczna musi liczyć się ze świadomym udziałem osób i rodzin w postępowaniu naprawczym i winna dążyć ku temu, żeby zmienić "biernych podopiecznych" w aktywne, odpowiedzialne partnerów. Działania pracowników socjalnych winny wydobywać z marazmu, uczyć odpowiedzialności, wykorzystywać potencjał drzemiący w ludziach, pobudzać do świadczenia sobie wzajemnej pomocy, zachęcać do tworzenia inicjatyw obywatelskich, wskazywać grupy samopomocowe jako najlepszy sposób wsparcia dla osób znajdujących się w podobnym położeniu i przeżywających podobne problemy.

Szansą na utrzymanie sprawności i efektywności przez ośrodki pomocy społecznej jest wdrażanie programu Centrum Aktywności Lokalnej. Program ten powinien być szczególnie bliski pracownikom socjalnym, albowiem jest praktyczną realizacją dwóch klasycznych metod pracy socjalnej - środowiskowej i grupowej.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Radomiu dostrzegł tę szansę i od roku 2000 wdraża program CAL na terenie miasta. Realizacja programu pozwoliła na rozszerzenie oferty usług świadczonych przez nasz Ośrodek i umożliwiła korzystanie ze świadczeń wszystkim potrzebującym bez względu na ich sytuację materialną. Dzięki temu powoli przełamujemy stereotyp, iż instytucje pomocy społecznej zajmują się wyłącznie bezwarunkowym "rozdawnictwem" pieniędzy wszelkim "nieudacznikom życiowym". Udział w programie zaowocował konkretnymi przedsięwzięciami skierowanymi do mieszkańców miasta oraz poszczególnych osiedli lub ich części.

Minister Jerzy Hausner podczas wizyty w Radomiu w lutym 2002r, po zapoznaniu się z działalnością Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Radomiu powiedział, że w Radomiu jest bardzo dobre podejście do problemów związanych z pomocą społeczną. Zaś Centra Aktywności Lokalnej zmieniają podejście do życia osób korzystających z pomocy społecznej przez co ludzie nie ograniczają się tylko do brania zasiłków ale włączają się w życie społeczne.

Podstawą wszelkich podejmowanych na danym terenie działań jest przygotowywanie "**Mapy zasobów i potrzeb**", czyli poznawanie sił tkwiących w środowisku (zasobów ludzkich i instytucjonalnych) oraz bolączek mieszkańców. Zasoby instytucjonalne zostały zinwentaryzowane w roku 2001 (całe miasto), obecnie dane są sukcesywnie uzupełniane lub korygowane. Jeśli chodzi o potrzeby i problemy, pracownicy socjalni przeprowadzają badania z przedstawicielami poszczególnych osiedli lub ich części, w których rozpoczynają wdrażanie programu. Badania są prowadzone również z konkretnymi grupami osób (osoby starsze, dzieci lub młodzież), w stosunku do których kierowane są określone przedsięwzięcia.

Mając na uwadze fakt, że wszelkie przedsięwzięcia w ramach programu CAL powinny być prowadzone we współpracy z innymi podmiotami, my również stawiamy na budowanie lokalnego partnerstwa. Jego tworzenie rozpoczęliśmy od powołania koalicji na rzecz środowiska, czyli **Zespołów ds. Wspierania Aktywności Lokalnej i Profilaktyki Środowiskowej** we wszystkich Rejonach Pracy Socjalnej. Ich podstawowym zadaniem jest koordynacja działań, mających na celu rozwiązywanie problemów i zaspakajanie potrzeb zgłoszonych przez mieszkańców. Członkami zespołów są przedstawiciele instytucji i organizacji z danego terenu, czyli radni, dyrektorzy szkół, domów kultury, przedstawiciele policji, Kościoła, organizacji pozarządowych, biznesu, liderzy społeczności lokalnej itp. Powoływanie takich Zespołów ma głęboki sens, bowiem dzięki nim możliwa staje się rzeczywista współpraca różnych podmiotów, którym leży na sercu dobro mieszkańców naszego miasta, czy też danego osiedla. Wspólne działania pozwalają na łączenie profesjonalizmu i uniwersalizmu usług świadczonych przez agendy rządowe, czy samorządowe ze spontanicznością i kreatywnością organizacji pozarządowych oraz indywidualnych osób. Jesteśmy przekonani, że tylko wspólne przedsięwzięcia mogą doprowadzić do rozwiązania lub przynajmniej złagodzenia problemów społecznych.

Zespoły inicjują różne **wydarzenia lokalne**, imprezy, organizują **spotkania obywatelskie**, a co najważniejsze wspólnie z mieszkańcami biorą udział w rozwiązywaniu problemów. Wspólne działania zaowocowały już konkretnymi przedsięwzięciami, do których zaliczyć należy m.in. zorganizowanie:

- grup przedszkolnych z tzw. minimum programowym,
- świetlic i ognisk dla dzieci,
- zajęć wyrównawczych,
- festynów rodzinnych,
- rajdów, ognisk, majówek, wycieczek,
- imprez okolicznościowych z okazji Świąt, Dnia Dziecka, Dnia Matki itp.,
- zabaw dla dzieci i dorosłych.

W ramach Zespołów budowane są **koalicje na rzecz rozwiązywania konkretnych problemów** zgłaszanych przez mieszkańców podczas badań, najczęściej w zakresie zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży lub poprawy estetyki miejsca zamieszkania.

Podobne **koalicje budowane są na rzecz rozwiązywania problemów indywidualnych rodzin** w ramach programu "**Rodzina w remoncie**", którego celem jest szeroko rozumiane oddziaływanie na rodziny w kryzysie. Jego realizacja polega na tym, że w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w funkcjonowaniu rodzin powoływane są zespoły interdyscyplinarne, których celem jest oddziaływanie na rodzinę przy pomocy różnych czynników i budowanie dla niej sieci wsparcia. Do współpracy są zapraszani, w zależności od sytuacji, policjanci, pedagodzy, wychowawcy, kuratorzy, psycholodzy itp. Członkowie zespołów wspólnie diagnozują sytuację danej rodziny, ustalają plan działań i realizują podjęte zobowiązania. Ostatecznym celem wspólnej pracy jest doprowadzenie do rozwiązania lub przynajmniej złagodzenia istniejących problemów. Podstawą programu jest to, że rodziny, wokół których budowane są zespoły biorą czynny udział w jego pracach jako pełnoprawny partner.

Realizacja programu Centrum Aktywności Lokalnej to nie tylko dawanie, spełnianie żądań, ale przede wszystkim aktywizowanie samych mieszkańców do działania, włączanie ich w rozwiązywanie problemów, z jakim się borykają. **Mobilizowanie mieszkańców prowadzone jest przede wszystkim poprzez inicjowanie ruchów samopomocowych i obywatelskich oraz promowanie działań wolontarystycznych.** Dlatego też tego rodzaju działania stanowią podstawę działań pracowników socjalnych.

Od lipca 2000 roku działa w Ośrodku Klub Wolontariusza "Przyjaciele", który skupia osoby chcące bezpłatnie świadczyć pomoc na rzecz innych osób. Wolontariat ten jest nietypowy, jego trzon stanowią bowiem klienci Ośrodka, głównie osoby bezrobotne, w szczególności długotrwale, zaś średnia wieku wolontariusza wynosi 40 lat. Wolontariusze świadczą różnorodne usługi, między innymi:

- na rzecz indywidualnych osób, rodzin (m.in. poprzez pomoc dzieciom w odrabianiu lekcji; przypilnowanie dziecka, również niepełnosprawnego; pomoc w załatwianiu spraw urzędowych; rozmowy, spacer z samotnymi ludźmi),
- przeprowadzają dzieci przez ulice w okolicach szkół podstawowych,
- pomoc na rzecz powodziń,
- realizują "Sport dla Jasia i Małgosi",
- pomagają w prowadzeniu grup samopomocowych, świetlic, ognisk dla dzieci.

Dzięki działaniom wolontarystycznym, świadczeniu pomocy na rzecz innych ludzi - wolontariusze odbudowują wiarę w siebie i swoje możliwości, pozytywny wizerunek samego siebie, podnoszą samoocenę. Dlatego też jest to bardzo dobry sposób łagodzenia lub likwidowania skutków psychologicznych długotrwałego pozostawania bez pracy. Wolontariat spełnia zatem dwie podstawowe funkcje:

- pozwala na rozszerzenie usług świadczonych na rzecz osób potrzebujących, które do tej pory nie mogły być realizowane,
- zaspakaja podstawowe potrzeby wolontariuszy.

Kolejnym sposobem mobilizowania ludzi do działania jest inicjowanie **grup samopomocowych i obywatelskich**. Grupy tego rodzaju są jednym z najskuteczniejszych sposobów ożywiania środowiska, rozwiązywania jego faktycznych problemów oraz zaspakajania rzeczywistych potrzeb jego mieszkańców. Pracownicy socjalni Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej inicjują grupy skierowane do różnych kategorii osób, z zamiarem realizacji różnych celów:

- grupy wsparcia, których celem jest wzmocnienie w dążeniu do pokonywania trudności, pomoc w odzyskaniu wiary w siebie i poczucie własnej wartości kierowane są najczęściej do osób bezrobotnych, rodzin wielodzietnych, rodzin niepełnych, matek dzieci specjalnej troski,
- grupy o charakterze edukacyjnym są kierowane głównie do osób bezrobotnych - ich działanie ma na celu zwiększenie umiejętności w zakresie aktywnego poszukiwania pracy oraz rodzin niepełnych, wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo - wychowawczych w zakresie gospodarowania budżetem, załatwienia spraw urzędowych, opieki nad dzieckiem, dbania o zdrowie i higienę,
- grupy rekreacyjno - edukacyjne z elementami wsparcia dla osób w podeszłym wieku, osób niepełnosprawnych i ich rodzin - mini kluby,
- grupy obywatelskie budowane są najczęściej w celu zorganizowania czasu wolnego dzieci i młodzieży lub zajęcia się sprawami związanymi z poprawą estetyki osiedli, otoczenia zabudowań.

Mając na uwadze, że niezwykle istotną sprawą dla społeczności lokalnych jest dostęp do informacji, Ośrodek w ramach programu CAL, umożliwi im to za pośrednictwem Punktu Informacji Obywatelskiej (PIO). W nim każdy mieszkaniec naszego miasta może nieodpłatnie uzyskać:

- informacje na temat indywidualnych praw i uprawnień,
- pomoc w pisaniu różnego rodzaju pism i podań,
- zdobyć wiedzę na temat lokalnych instytucji i ich statutowych obowiązków.

Ponadto na terenie miasta działają specjalistyczne punkty informacyjne, m.in.: zajmujące się sprawami uzależnień, bezpieczeństwa, świadczeń pomocy społecznej. Są one zlokalizowane w rejonach pracy socjalnej oraz w szkołach lub domach kultury.

W ramach programu Centrum Aktywności Lokalnej Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje kilka programów:

- **BEZPIECZNE PRZEJŚCIE DO SZKOŁY "MIKOŁAJE"**, którego celem jest zwiększenie bezpieczeństwa dzieci w drodze do szkoły poprzez przeprowadzanie ich przez najbardziej ruchliwe przejścia uliczne w okolicach szkół. Program realizowany jest w czasie roku szkolnego przy pomocy wolontariuszy zrzeszonych w Klubie Wolontariusza "Przyjaciele".
- **"SPORT DLA JASIA I MAŁGOSI"**, którego celem jest zwiększenie oferty atrakcyjnego spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież w wieku od 10 do 18 lat, w okresie jesienno - zimowym, poprzez organizowanie pozalekcyjnych zajęć sportowych w salach gimnastycznych radomskich szkół. Nad bezpieczeństwem uczestników czuwają wolontariusze, którymi są nauczyciele w-f, studenci i uczniowie szkół średnich (nauczyciele stanowią 90% ogółu wolontariuszy uczestniczących w programie).
- **"ZUPA DLA JASIA I MAŁGOSI"** to cykliczna, trwająca od 2000 roku akcja, mająca na celu dożywianie dzieci z najuboższych rodzin w okresie wakacji. Istotą projektu jest to, że posiłki dla dzieci są fundowane przez radomskich restauratorów i właścicieli barów.
- **"WAKACJE DLA JASIA I MAŁGOSI"** polegają na organizowaniu zbiórek pieniężnych oraz loterii fantowych na zorganizowanie wypoczynku letniego dla dzieci z najuboższych rodzin.
- **PRZECIW SPOŁECZNEMU WYKLUCZENIU, PRACA NA RZEC ŚRODOWISK TRUDNYCH "BLOKI"** - program zakłada aktywizację środowisk trudnych, najczęściej wykluczonych przez innych i ma na celu ponowne ich włączenie do społeczności osiedla lub miasta. Głównym celem jest zwrócenie uwagi na problemy tych ludzi oraz zmotywowanie ich do włączenia się w działania na rzecz poprawy swojego funkcjonowania np.: poprzez poprawę estetyki miejsca zamieszkania i ich otoczenia, integrację z innymi mieszkańcami oraz zagospodarowanie czasu wolnego dzieci. Działania rozpoczynane są od badań wśród mieszkańców, podczas których ustalane są ich potrzeby i problemy. Następnie organizowane są spotkania obywatelskie, na których wspólnie z zainteresowanymi ustala się plan działań i inicjuje grupy obywatelskie, realizujące zakreślony plan. Wdrażanie programu rozpoczęto od 4 bloków socjalnych zlokalizowanych na obrzeżach miasta. W roku 2002 podobne działania zostały zainicjowane w siedmiu kolejnych miejscach - w oddanym niedawno do użytku kolejnym bloku socjalnym oraz w sześciu kamienicach czynszowych, usytuowanych w najstarszych dzielnicach miasta.

Od lipca 2003 roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Radomiu posiada **CERTYFIKAT JAKOŚCI CENTRUM AKTYWNOŚCI LOKALNEJ**, nadawany przez Stowarzyszenie Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej instytucjom bądź organizacjom, które spełniają standardy programu CAL. Certyfikat jest ważny od lipca 2003 roku do lipca 2008 roku.